

Remiss av betänkandet Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät (SOU 2023:64)

Inledning

Energimarknadsinspektionen (Ei) välkomnar utredningens förslag och bedömer att många av de föreslagna ändringarna är nödvändiga för att den svenska regleringen av el- och gasnätsföretag ska leva upp till kraven i unionsrätten.

Ei tillstyrker att det övergripande ramverket från tidigare lagstiftning behålls i intäktsramsregleringen, såsom skyldighet att fastställa intäktsramar, bestämmelser om omprövning och att tillsynsperioden ska vara fyra år (avsnitt 8.2.1, 8.2.2 och 8.3).

Ei tillstyrker att myndigheten ges möjlighet att meddela föreskrifter om intäktsramsregleringens närmare utformning (avsnitt 8.2.4 och 8.3.3).

Ei tillstyrker att lagen (2021:311) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet upphävs (avsnitt 8.2.3).

Ei har inte några invändningar mot att regler om avvikelser efter tillsynsperioden ändras så att det blir möjligt att under vissa förutsättningar använda outnyttjat underskott under en tredje tillsynsperiod (avsnitt 8.2.3 och 8.3.1).

Ei tillstyrker att förseningsavgifter införs för gasnätsföretag om uppgifter inte lämnas till Ei inför beslut om intäktsram (avsnitt 8.3.1).

Ei tillstyrker att ett skyndsamhetskrav införs vid handläggning i domstol (avsnitt 9.6) samt att ekonomiska experter ska ingå i rättens sammansättning (avsnitt 11).

Ei tillstyrker att kundernas ställning stärks genom införande av ett krav på offentlig konsultation när metoder för att beräkna intäktsramar fastställs (avsnitt 10.4).

Ei har synpunkter på förslaget om att bestämmelser om ersättning för inmatning av el ska utgå från lagtexten (avsnitt 7.5.1).

Ei har invändningar mot förslaget att kravet på skäliga villkor för anslutning bör utgå ur lagtexten (avsnitt 7.5.2 och 7.5.3).

Ei tillstyrker att de föreslagna lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2025.

Vad gäller övriga förslag har Ei inte några särskilda synpunkter.

Energimarknadsinspektionens överväganden

Bestämmelser om ersättning vid inmatning av el (avsnitt 7.5.1)

Enligt förslaget ska bestämmelserna i 3 kap. 43–44 §§ ellagen (1997:857) utgå från lagstiftningen. Såvitt Ei bedömer anser utredningen att ersättningen för inmatning av el (nätnyttoersättning) i stället ska tillkomma producenten genom minskning av nätavgiften. Syftet är alltså inte att ersättningen i sig ska försvinna utan kompenseras på annat sätt. Eftersom detta synsätt strider mot hur lagstiftaren hittills har hanterat nätnytta, det vill säga som en från nätavgiften helt separerad ersättning, är det viktigt att detta förhållande tydligt framgår av förarbetena om bestämmelserna tas bort.

Utformningen av 3 kap. 43 § ellagen innehåller begränsningar i vilka nyttor som ska ersättas och därmed vilka nyttor Ei ska ta hänsyn till i sin prövning. Denna begränsning kan hindra kostnadsriktighet och Ei vill därför understryka att bestämmelsen behöver bli mer generell i sin utformning om den ändå behålls i lagstiftningen. Därutöver föreslår Ei att myndigheten får möjlighet att genom bemyndigande meddela föreskrifter om vilka faktorer som ska ersättas. Om bestämmelsen inte ändras i dessa delar anser Ei att den ska utgå ur lagstiftningen.

Bestämmelser om anslutningsskyldighet (avsnitt 7.5.2) och utformning av anslutningsavgifter (avsnitt 7.5.3)

Ei bedömer att den föreslagna ändringen i 4 kap. 1 § ellagen medför att det inte är säkert att Ei kommer att ha möjlighet att pröva om den som begär en anslutning har rätt att få en rimligt utformad anslutning. Elnätsföretaget kan, om detta blir fallet, därmed ensidigt utforma anslutningen utan möjlighet för kunden att påverka den. Det kan exempelvis handla om var anslutningspunkten ska placeras eller andra krav på hur anslutningen ska utformas.

Enligt förslaget ska en nätkoncessionshavare på *objektiva* och *icke-diskriminerande villkor* ansluta en anläggning till ledningen eller ledningsnätet om innehavaren av anläggningen begär det. Enligt gällande lydelse av 4 kap. 1 § ellagen har nätkoncessionshavaren därutöver en skyldighet att ansluta en anläggning på i övrigt *skäliga villkor*.

Ei anser att det inte klart framgår att begreppen *objektiva* och *icke-diskriminerande villkor* inbegriper ett sådant krav på skälighet som myndigheten i dag har rätt att bedöma vid prövning av anslutningsvillkor. Det är därför inte säkert att en domstol skulle godta ett sådant krav.

Ei ifrågasätter att kravet på skäliga villkor utgår från 4 kap. 1 § ellagen när utredningen inte tycks anse att dagens tillämpning av 4 kap. 13 § ellagen strider mot unionsrätten¹. Denna prövning inbegriper ett krav på att villkoren ska vara skäliga.

Det föreslagna bemyndigandet i 4 kap. 10 § ellagen gäller enbart en möjlighet för regeringen eller Ei att meddela föreskrifter om hur *avgiften* för anslutning ska utformas. Med ett sådant bemyndigande kan Ei inte heller utfärda föreskrifter som gäller *villkoren i övrigt* för anslutningen. Ett alternativ skulle kunna vara att bemyndigandet utformas på liknande sätt som i förslaget till 6 kap. 36 § 1 naturgaslagen. Detta skulle innebära en möjlighet för Ei att meddela föreskrifter om hur nätföretaget ska utforma *avgiften och övriga villkor* för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät. Endast en sådan föreskriftsrätt skulle dock inte lösa hela det problem som Ei har identifierat. Utformningen av 4 kap. 1 § ellagen är fortfarande helt avgörande för vår möjlighet att *pröva* villkoren.

Ei noterar även att den föreslagna utformningen av 4 kap. 10 § första stycket ellagen – enligt vilken avgiften för anslutning ska utformas så att nätföretagets *nödvändiga kostnader* täcks – kan innebära en inskränkning i förhållande till artikel 59.7 a) elmarknadsdirektivet² som nämner *villkor* och *nödvändiga investeringar*.

Sammanfattningsvis har Ei inte i sig något emot att ordet skäliga utgår från lagtexten. Detta gäller så länge det säkerställs att myndigheten även fortsättningsvis kan pröva samtliga villkor för en anslutning och inte enbart anslutningsavgiftens utformning.

¹ SOU 2023:64 s. 152.

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU.

Bestämmelser om avgifter och övriga villkor för anslutning av naturgas (avsnitt 7.5.6)

Ei har inte några synpunkter på det lämnade förslaget men vill påpeka att det saknas bestämmelser som ger Ei möjlighet att pröva ett gasnätsföretags utformning av avgift och övriga villkor för anslutning på motsvarande sätt som för elnätsföretag (jfr 4 kap. 13 § ellagen). Denna omotiverade skillnad mellan möjligheten för gasnätsföretagens kunder att få villkoren för anslutningen prövade jämfört med elnätsföretagens kunder bör ses över och åtgärdas.

Lagen om särskilt investeringsutrymme ska upphävas (avsnitt 8.2.3)

Ei instämmer i utredningens bedömning att lagen och förordningen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet³ otvetydigt innebär inskränkningar i tillsynsmyndighetens exklusiva befogenheter och därmed strider mot unionsrätten. Bestämmelserna innebär instruktioner för hur Ei ska hantera tidigare underskott i förhållande till en fastställd intäktsram, vilket i högsta grad påverkar tariffernas storlek. Enligt Ei:s mening råder det därmed inte några tvivel om att det aktuella regelverket inskränker tillsynsmyndighetens exklusiva befogenhet på ett sätt som inte är tillåtet enligt unionsrätten. Till följd av detta anser Ei, i likhet med utredningen, att bestämmelserna måste upphävas.

Konsekvenser för Energimarknadsinspektionens framtida arbete och behov av ytterligare finansiering (avsnitt 13.9.1)

Ei berörs av utredningens samtliga förslag som bland annat medför förändringar i myndighetens arbetssätt och ett omfattande föreskriftsarbete. I likhet med utredningen har Ei svårt att uppskatta hur stort behov av arbetstimmar som uppstår till följd av förslagen. Ei konstaterar dock att behovet är betydande och bedömer att utredningens uppskattning är för låg. Ei uppskattar att ett tillskott om 15 årsarbetskrafter (motsvarande 18 miljoner kronor) behövs för att hantera tillkommande arbetsuppgifter. Det är av stor vikt att Ei har resurser för att kunna ta om hand resultatet av utredningens förslag. Detta är en förutsättning för att Ei:s metoder och beslut ska uppfylla unionsrättens krav samt för att myndigheten ska hinna ta fram föreskrifter som kan träda i kraft i direkt anslutning till att bestämmelser i lag upphör att gälla.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Ulrika Hesslow. Vid den slutliga handläggningen deltog även ställföreträdande generaldirektören och

³ Lagen (2021:311) och förordningen (2021:909) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet.

chefsekonomen Therése Hindman Persson och chefsjuristen Göran Morén samt juristen Mari Upphagen, föredragande.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därför underskrifter.

Ulrika Hesslow

Mari Upphagen

Remissvaret publiceras på Ei:s webbplats.